

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Virtvtes Theologicæ. Libro Triplici Fidei, Spei, & Charitatis materias expono

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

Cap. 10. De Absolutione ab hæresi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80695](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80695)

Secl. I. De Fide, Receptiores Sententia. II

pore apud se volumen retineat, donec oportu-
m tempus tradendi offeratur, excommu-
nicationem non incurrit, neque delinquit, si
absit scandalum. Sayrus *libr. tert. capit. quint.*
numer. 16. Diana *part. quint. tractat. quint. reso-*
lut. 43. Grassi *libr. quart. capit. 18. numer. 48.* Lay-
man *libr. secund. tractat. prim. capit. 15. numer.*
septim. Reginaldus *libro nono, numero 256.*
Bonacin. *de Censur. dub. 2. quæstion. 5. punct. 4.*
numer. 15.

⁷⁰ Censentur libros hæreticorum imprimere,
quicumque ad eorum impressionem propin-
que cooperantur, ut sunt dominus officina,
cuius voluntate, seu autoritate cudentur, qui
impenas pro editione facit, qui typos ordi-
nant, qui torculari premovent, vel madefaciunt
argumento chartam, qui exemplar impressum
corrumpunt, &c. Suarius *de Censur. dub. 21. sect.*
2. Fillucius *tractat. 1. 16. numero 46.* Toletus *lib. 1.*
cap. 9. numer. 20. Layman *lib. 2. tractat. prim. cap.*
15. numer. 7.

⁷¹ Dicuntur verò libros hæreticorum defen-
dere, qui affirmant, illos non esse praeos, non
esse comburendos: vel qui impediunt, ne ab
Inquisitoribus inveniuntur. Quod quidem
etiam extenditur ad eos, qui defendunt hos li-
bros gratia disputationis. Sayrus *de Censur. libr.*
tert. capit. quint. numer. 18. Sanchez *libr. secund.*
Decalog. capit. 10. numer. 55. Bonacin. *de Censur.*
dub. secund. quæstion. 5. punct. secund. numer. 17.
Grassi *part. prim. libr. quart. cap. 18. numer. 50.*
Layman *libro secundo, tractat. prim. cap. 15.*
numer. septim.

⁷² Excommunicationem incurrit, qui libros
hæreticorum, vel alterius damnati Auctoris,
et retinet atque prohibet ob hæresim, aut falsi dogma-
tis suspicionem legit, aut retinet. Quæ excom-
municatio fertur in regula decima Indicis li-
brorum prohibitorum. Nulli tamen est reser-
vata. Eadem censura afficiuntur legentes li-
bros, & scripta, quæ continent divinationes,
sortilegia, ut sunt tractatus Geometriae, Hydro-
manie, Hydromantie: siue in quibus conti-
nentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia,
& incantationes Magicæ artis. Quia volumi-
na eiusmodi prohibita sunt ob hæresim, vel
saltem ob falsi dogmatis suspicionem. Azorius
tom. 1. l. 7. c. 16. q. 5.

⁷³ Profecto libri illi suspicionem hæresis notantur,
qui continent propositiones hæresim sapien-
tiam hæresim, male sonantes, temerarias, vel scandalosas,
ex quibus error oriri, aut inferri potest. Propo-
sitione verò dicitur hæresim sapere, ex qua, etsi
per evidentem consequentiam hæresis nequeat
inferri, per consequentiam tamen probabili-
ter, ac moraliter certas potest deduci. Dicitur
male sonans, quæ etsi sensum duplicem patiat-
ur Catholicum scilicet, & hæreticum: in sensu
tamen hæretico accipi consuevit. Temeraria
nuncupatur, quæ in rebus fidei, & morum
aperte terminos rationis, & autoritatis legiti-
mæ excedit. Scandalosa verò dicitur, quæ ex
sui ratione alicui offendiculum erroris in re-
bus fidei, vel morum subministrat. Ad
hæreticorum libros reducuntur libri Astro-
logiæ iudicialiæ, Thalmudici, Cabalistici, ac alij
nefastij libri, quos similiter legere, aut retinere
nemini licet sub lethali piaculo, & alijs pœ-
nis, de quibus Clemens VIII. constit. 20. & Vr-
banus VIII. Denique peccat etiam lethaliter

legentes, ac retinentes libros in Indice Roma-
no absolute prohibitos, etiam si propter hære-
sim prohibiti non sint vel eius suspicionem:
siue sint Hæresiarcharum libri de materia in-
differenti, aut moraliter bona tractantes, qui
ob Auctorum abominationem prohibentur:
siue sint volumina materias inhonestas, perni-
tiosas, scandalosas, aut male sonantes in re mo-
rum, aut virtutis continentia. Id quod de li-
bris, & Auctoribus in S. Inquisitionis Expur-
gatorio prohibitis dictum existima. Regulas
Indicis vtriusque consule.

⁷⁴ Præterea legens scholia, seu additiones hæ-
reticorum, quæ in Catholicorum voluminibus
continentur, excommunicationi latæ in Indice
subiacent. Quia legunt scripta damnata ob
hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem.
Sanchez *l. 2. c. 10. numer. 25.*

Hæresiarcharum libri, tam eorum, qui hæ-
reses inveniunt, vel suscitaverunt, quam qui hæ-
reticorum doctores fuerunt, vel sunt, qui de Reli-
gione non tractant, approbati à Doctoribus
Catholicis Episcoporum iussu, permittuntur.
At ubi Bulla Cœnæ non est usu re-
cepta, ut in Gallia, Anglia, Germania,
Catholici legentes libros hæreticorum con-
tinentes hæreses, vel de Religione tra-
ctantes, excommunicationem non incur-
runt, si legerint studio dignoscendi, ac con-
futandi eorum errores. Azorius *tom. primo,*
libro octavo, capite 16. quæstione sexta. Lay-
man *libr. secund. tractat. prim. capit. 15. nu-*
mero quarto. Becan. *2. 2. capit. 15. quæstione*
octau. numer. quint. Sanchez *libr. secund. De*
calog. cap. 10. numer. 42. Diana *part. 2. tractat. 11.*
resolut. 35.

⁷⁶ Cum nosceretur, lectionem librorum pro-
hibitorum magno esse sinceræ fidei cultori-
bus detrimento, ac licentiæ librorum huius-
modi legendi nimium excrevisset. Grego-
rius X V. motu proprio in Bulla, quæ in-
cipit *Apostolorum officium* 30. Decemb.
1621. omnes, ac singulas licentias legendi, &
habendi libros quoscunque ob hæresim, vel
falsi dogmatis suspicionem, vel alias quomo-
dolibet prohibitos, quibuscunque personis
cuiuscunque gradus, ac conditionis existentibus
antea concessas reuocavit, cassavit, & an-
nullavit. Et declaravit, libros per huiusmodi li-
centias permisos legentes, aut habentes pœ-
nas in Sacris Canonibus, Constitutionibus
Apostolicis, & Indicibus librorum prohibito-
rum contentas incurtere. Præterea præcepit
illis, qui aliquos similes libros habere, scie-
rint, ut eos denuncient. Denum ut de cætero
similes licentiæ non nisi à Congregatione S.
Officij, quæ singulis hebdomadis coram Pon-
tificis haberi assolent, concedantur. Hæc Gre-
gorius.

CAPVT X.

De Absolutione ab hæresi.

⁷⁷ Ab hæresi interna tantum, vel externa
solum, potest absolueri quilibet Confes-
sarius.

⁷⁴ De legenti-
bus scholia
hæreticorum
in Catholico
libro.

⁷⁵ De libris
hæreticorum
approbatis
auctoritate.

⁷⁶ De licen-
tiarum le-
gendi, vel
retinendi
hæreticorum
libros reuo-
catione.

Ab hæresi sarius ad confessiones audiendas approbatus. Ab hæresi autem interna, & externa simul, quæ sit publica, ex iure solus Papa absoluit. Ratio prioris est, quia hæresis solius excommunicationis ratione reservatur: hæresis solum interna, vel externa solum absque errore interno, excommunicationi non subiaceret, cum de internis Ecclesia non iudicet: nec censura contrahatur nisi ob delictum consummatum & externa ex errore intellectus. Posterius autem ex Bullæ simul, Papa solus.

78
Tria requiruntur, ut hæresis censetur.

Porro ut hæresis dicatur externa tres conditiones requiruntur in verbo, signo, vel facto manifestante. Prima ut ita illud sufficienter manifestet internam hæresim, quod si aliquis adesset, posset illam percipere, siue ex sola talis signi natura, siue ex circumstantiis loci, temporis, & aliorum concurrentium. Quia si per illud hæresis deprehendi non potest, hæreticus manet non solum occultus, sed internus, unde non potest excommunicationem incurrere. Secunda, ut actus sit de se malus, & lethalis non per solam relationem ad actum internum, sed etiam secundum operis externi qualitatem, & quantitatem: Quia excommunicatio, & similes graues pœnæ non imponuntur nisi propter actum externum, qui ex natura sua, & secundum quod externus est, mortalis existit. Tertia, ut actus ille externus sit hæresis confessio. Vgolinius de Censur. Papa referunt parte secunda, capite primo, Paragrapho primo, numero 17. Bannes 2. 2. question. 11. articulo quarto, dubio secundo, Valquez 1. 2. disputat. 160. capite quinto, numero 20. & 21. Sanchez libro secundo, Decalogi capite octauo, numero septimo, Manuel, tomo primo, summ. capite 80. numero octauo, Gutierrez 99. Canon. libro primo, capite quinto, numero 13.

79
Episcopi possunt ab hæresi occulta absolueri ex Tridentin. sess. 24. cap. 6. Neque per subsequentes Bullas Cœnæ fuit eis hæc sublata potestas. Portel. verb. *Episcopus*, numero primo, Croulers ad caput septimum, regula S. Francisc. lect. vi. Putean. 2. 2. question. ii. articulo quarto, dubio secundo, Fagundez præcepto secundo, Decalogi libro octauo, capite octauo, numero 32. Imò pro hæresi manifesta etiam concedit Episcopis hanc potestatem in regionibus septentrionalibus Layman. libro primo tractat. quint. parte secunda, capite quinto, numero secundo, propter frequentiam casuum, & difficultatem adeundi Pontificem. Vnde Episcopis Belgij, (verbi gratia,) Gregorius XIII. Bullam expedit anno 1576. die 25. Februar. cuius vi possunt ab hæresi manifesta absolueri, & ab aliis casibus Papæ reservatis, etiam in Bulla Cœnæ: hancque potestatem possunt etiam cuilibet Sacerdoti idoneo delegare. Bassæus verb. *Hæresis*, numero 18.

80
Quid Domini Inquisitores.

Domini Inquisitores habent facultatem absolueri ab hæresi non solum in foro externo, sed & in foro conscientia. Et huiusmodi facultas competit cuilibet Inquisitori, & non toti Consistorio. Lorchius verb. *Hæreticus*, §. 12.

Putean. 2. 2. question. ii. articulo quarto, dubio secundo, Sanchez libr. 2. Decalog. cap. 12. Diana p. 1. tract. 5. resol. 3.

Bullæ & Iubilei in quibus conceditur facultas absolueri ab omnibus casibus Bullæ Cœnæ, Confessarius electus potest à crimine hæresis absolueri, nisi contrarium à Dominis Inquisitoribus ex speciali indulto exprimitur. Et ita declaratum fuisse in Sacra Pœnitentia Roma testatur Filiucius tractat. 8. numero 265. & docent Reginaldus libro octauo, numero tertio, Fagundez præcepto secundo, Decalog. libro octauo, capite octauo, num. 38. Diana p. 1. tract. 5. resol. 1.

Possunt Prælati Regulares subditos suos absolueri ab hæresi occulta ex Pij V. privilegio. Quia si probabile est, auctoritatem Episcoporum non esse reuocatum per Bullam Cœnæ, sine dubio Superiores Regulares ex præfato Pij privilegio apud Rodriguez tomo primo, 99. Regul. question. 61. articulo nono, possunt ab occulta hæresi absolueri: nam extensio Pij generalis est quoad omnes facultates. Imò in partibus Ultramontanis, in quibus non viget Sancti Inquisitionis Officium, ex nouo decreto Regularibus concessio à Paulo V. possunt Prælati Regulares causas ad Sancti Inquisitionis Officium attinentes cognoscere: ita tamen ut postea quæcumque per ipsos acta fuerint Sancti Inquisitionis officio indicentur. Sanchez de matrim. libro octauo, dubio secundo, numero tertio, Suarius de Relig. tomo quarto, tractat. 9. libro secundo, capite 20. numero 11. Coriolan. de casibus referunt parte prima, sectione prima, articulo 21. Diana parte prima, tractat. quint. resol. sext. Ex qua concessione constat, Prælatos posse absolueri subditos etiam in foro externo ab hæresi in præfato casu, & per consequens à reliquis casibus Bullæ Cœnæ, Croulers ad c. 7. regula D. Francisc. lect. 12.

Ex probabili sententia asserente, non derogari Mendicantium privilegiis per annum Bullæ Cœnæ publicationem, possunt Mendicantes approbati iuxta formam iuris faculares absolueri à casibus Bullæ Cœnæ, & etiam ab hæresi, modo sint occulti. Quia ex concessione Urbani IV. apud Rodriguez tomo primo, 99. Regul. question. 61. articulo tertio, possunt Patres Carmelitæ ex licentia Prælatorum Ecclesiæ, siue ab ipsis approbati, confessiones omnium Christi fidelium ad eos recurrentium causa deuotionis audire, nisi talia commiserint, propter quæ esset Sedes Apostolica merito consulenda. Sed pro hæresi, nisi illius sit, qui inhæresim coram Iudice competenti abiuratum sit relapsus, non est merito consulenda Apostolica sedes. Quia Sixtus IV. prout habetur in libro Monumenta Ordinum, concess. 345. declarauit, solum esse ad Sedem Apostolicam meritò destinandos hæreticos relapsos, schismaticos, & qui literas Apostolicas falsificassent, aut ad infideles prohibita detulissent. Ergo ab hæresi occulta possunt præfati absolueri. Porro per Tridentini decretum sess. 24. c. 6. casus hi occulti iam non sunt Papales, sed Episcopales. Sanchez libro quarto Decalogi capite 54. numero 27. Diana parte prima, tractat. ii. resol. 28. & parte 3. tractat. 2. resol. 13. & p. 4. tract. 4. resol. 239. volens conciliare facultatem Tridentini Episcopis concessam cum Bulla Cœnæ postea pro

Secl. I. De Fide, Receptiores Sententia. 13

promulgata inquit, *Res de dici potest, Bullam Cœna solum prohibere absolutionem hæresis, & a iorum criminum, quando publica sunt, & ideo non derogari faciliati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est.* Porro hæc sententia anno 16. 19. 18. Iulij, in consistorio Sacre Congregationis Cardinalium visa, tolerata est. Et tanquam probabilis à multis Regulis Academicis Duacensis admissa. Quid sentiam *sect. 2.* exponam. Porro non derogari per Bullam Cœnæ Mendicantium privilegiis assensere Rodriguez tom. 1. q. 7. Regular. q. 20. art. 9. Suar. de Re. ig. tom. 4. tr. 10. l. 9. c. 10. m. 18. Diana p. 1. tr. 5. resol. 6. Soula in Bul. Cœnæ. c. 23. d. 100.

⁸⁴ Potest ab hæresi absolui quilibet Sacerdos, etiam non approbatus in articulo mortis: *Quia sim-* & iuxta probabilem admodum sententiam *piaz Sacer-* etiam præfente Confessario approbato, vel *dus in mor-* Superiore, cui hæresis referuatur. Quia iuxta *tu articu-* Tridentinum nulla reueratio est in mortis articulo: quod verum non esset si præfente Præfato, vel Confessario approbato, ipsi, & non alteri fateri liceret, hoc enim aliqua reueratio esset. Nauac. l. 5. Conf. de pœnit. conf. 15. Henri. l. 6. c. 1. num. 4. Manu. tom. 1. q. 9. Regul. q. 6. a. 4. Vega. tom. 1. sum. c. 6. casu 16. Diana p. 1. tr. 5. resol. 5. & p. 4. tr. 4. resol. 16. 1. & p. 5. tr. 5. resol. 65.

CAPVT XI.

De Hæreticorum Pœnis.

⁸⁵ **D**uplex hæreticorum pœna, quædam Ecclesiastica, vt excommunicatio, irregularitas, priuatio potestatis spiritualis, inhabilitas ad Beneficia, &c. quædam sunt ciuiles, vt priuatio bonorum, officij publici, famæ, & vitæ. Omnia autem, quæ de pœnis hæreticorum dicuntur, locum habent in apostatis à baptismo, id est, in iis, qui post baptismum receptum ad Iudaismum, vel Paganismum descedunt. *tit. de hæreticis, in 6.* Quia Ecclesia idem habet ius in omnes ratione baptismi. Sic omnes.

⁸⁶ Prima ergo pœna spiritualis hæretici est excommunicatio maior, non solum nunc per Bullam Cœnæ, quæ annis singulis feria quinta Cœnæ Domini innovatur, sed etiam per Innocentium III. cap. Nonerit, de sent. excomm.

⁸⁷ Secunda est Irregularitas. Colligitur ex cap. Sal. berrimum, cap. Conuenientibus, l. 9. 7.

⁸⁸ Tertia est priuatio omnis iurisdictionis Ecclesiasticæ. Vnde ipso facto est suspensus ab officio, & Beneficio: de oque nec ligare, nec solvere potest. Quod intelligendum est de hæretico nominatim excommunicato, & publicè denunciato, & seclusa externa necessitate. Quia iurisdictionis ab Ecclesia datur, & ab eius libera voluntate pendet. Ergo cum ei liber, potest illam auferre, sicut in hoc casu intendit. Retinet tamen hæreticus potestatem Ordinis, ad conficienda valide Sacramenta. Quia hæc potestas fundatur in charactere Sacerdotali, vel Episcopali, qui est indelebilis. cap. Audiuius, cap. Apertè, cap. Miramur, l. 4. q. 2.

⁸⁹ Quarta est inhabilitas ad Beneficia. Vnde Escobar, & Mendoza, Theol. Moral. Tom. VI.

hæretici, eorumque filij vsque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum Beneficium, seu officium publicum possunt admitti: quod si secus actum fuerit, erit inane cap. Quicumque, ne, §. Hæretici, de hæretic. in 6.

⁹⁰ Quinta est priuatio dignitatum, ac Beneficiorum Ecclesiæ. Vnde hæreticus statim post lapsum in hæresim priuatus est ipso iure titulo Beneficij, non tamen possessione. Quia non cogitur, illud dimittere, nisi postquam crimen fuerit per sententiam Iudicis declaratum. Licet possit impetrari tanquam vacans, etiam ante sententiam declaratoriam criminis. Cap. Vi commissi, §. Primandis, de hæretic. in 6. Bulla cum ex Apostolatus. Cap. Licet Episcopus, de præbend. in 6.

⁹¹ Sexta denique est Ecclesiasticæ sepulture priuatio. Debet tamen hæreticus esse manifestus, & in hæresi decedere: quia occultus priuatus non est. cap. Quicumque, de hæretic. in 6.

⁹² Prima vero pœna Ciuilis hæretici, qui exterius suam hæresim prodit, est omnium honorum confiscatio. Statim enim est priuatus in foro conscientie omni dominio, quod transfertur in fiscum, retinet tamen possessionem, quousque per Iudicis sententiam de crimine condemnatur; tunc enim fiscus eas sibi vindicat. Cap. Cum secundum leges, de hæretic. in 6.

⁹³ Secunda est priuatio omnium officiorum publicorum. Vnde hæreticus non potest esse Adnotatus, Tabellio, aut Procurator, nec publicum aliud officium acquirere. Quia est excommunicatus, & ab Ecclesia diuisus. Cap. Vi commissi, de h. ret. in 6. cap. Nulla officia, dist. 54.

⁹⁴ Tertia est infamia. Vnde hæreticus post Iudicis sententiam declaratoriam criminis iuris infamiam contrahit. Nec enim opus est, vt Iudex reum condemnet, vt infamem, sed tantum vt crimen declaret. Attamen si hæresis crimen fuerit notorium per facti euidentiam, hæreticus infamiam facti, non iuris contrahit. Cap. Excommunicamus, de hæretic. leg. 1. ff. de iis, qui notantur infamia.

⁹⁵ Quarta demum pœna est capitis supplicium. Alicubi hæretici gladio necantur, vt in Flandria, & Germania inferiori. Alibi ligatis manibus in flumen proiciuntur, vt in Geldria. Apud Italiam, Hispaniam, & Galliam igni traduntur. leg. Arriani, C. de hæretic. Hæc omnia seruanda sunt in vigore iuris, ex æquitate tamen aliquando aliter fit, prout Prouinciarum fert usus. Lege de his pœnis Alfonso de Castro libr. 2. de iusta hæreticorum pœnit. cap. 9. Azorium tomo primo, libro octauo, capite 11. 12. & 13. Syluium 11. 2. quæstion. 11. artic. tert. quæst. terr. quart. & quint. Sancium libro secundo, Decalogi. Fillium tractatu 22. capite septimo. Cardianalem de Logo, & Ferdinandum de Castro Palao sectione secunda, passim citandos.

⁹⁶ Porro pœna hæretici relapsi est, vt Curia sæculari tradatur sine vlla veniæ, ac miserationis spe, quamuis sui delicti egerit pœnitentiam. Ei tamen Eucharistiæ Sacramentum non denegatur. Et si pertinax persistat, viuus exuritur: vt etiam non relapsus, si obstinat in hæresi perseueret. Verum iure Canonico relapsus dicitur ille, qui postquam publicè coram Iudice hæresim abiurauit, in eandem, aut in diuersam aliam incidit.

B

incidit.

TOBAR
E Mor.
VI. VII
IV